

Undervisning om hållbar utveckling ger effekt

Miranda Rocksén

Göteborgs universitet

Undervisning som belyser hållbar utveckling utifrån komplexa sammanhang gör skillnad. Det visar en svensk enkätstudie, som dock även pekar på att elever generellt har en låg medvetenhet kring dessa frågor.

Sedan FN's dekad för lärande för hållbar utveckling mellan år 2005-2014 har detta område blivit alltmer betonat. Det gäller även i Sverige, där kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling finns med som ett av grundskolans övergripande mål sedan 2011. För att undersöka hur det verkligen ser ut i skolan lät forskare vid Karlstad universitet elever i årskurs 6, 9 och årskurs 3 på gymnasiet svara på en enkät.

Studien [1] undersöker utbildningens roll för elevers lärande i frågor om hållbar utveckling. Resultaten visar att utbildning om hållbar utveckling ger effekt på elevers kunskaper, attityder och beteenden. Men den pekar också mot att undervisning om hållbar utveckling inte är särskilt vanligt i den svenska skolan.

Figur 1. FN:s globala mål för en hållbar utveckling.

Utbildning viktig för hållbar utveckling

Såväl internationella överenskommelser som nationella styrdokument anger att utbildning har en avgörande roll för arbetet med hållbar utveckling, enligt författarna. I Lgr 11 står exempelvis att all undervisning ska anlägga ett miljöperspektiv. Genom miljöperspektivet ska eleverna ges möjlighet både att ta ansvar för den miljö de själva kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till globala miljöfrågor. Trots att den svenska skolans alla ämnen alltså ska belysa hållbar utveckling, pekar resultaten från den här undersökningen på brister i hur detta genomförs. Underlaget bygger på enkätsvaren från sammanlagt 2413 elever från 51 olika skolor där ungefär hälften av skolorna var certifierade enligt Grön flagg.

Elever känner inte till uttrycket ”hållbar utveckling”

Eleverna fick värdera i hur hög grad de höll med om ett antal påståenden. Till exempel fick de ta ställning till hur viktigt det är att minska fattigdomen, bevara en mångfald av arter, och att minska hushållsavfallet, för att uppnå en hållbar utveckling. De fick också svara på om de hade hört talas om begreppet hållbar utveckling ([figur 1](#)).

Resultaten visar att undervisning om hållbar utveckling inte verkar vara särskilt vanligt, i alla fall enligt eleverna. Eleverna säger också att de sällan får vara med och påverka den här undervisningens innehåll. Samtidigt visar enkätresultaten att utbildning för hållbar utveckling kan göra en skillnad som visar sig både i elevernas kunskaper, i deras attityder och i deras beteenden. Detta är något som blir synligt särskilt bland de äldre elevernas svar. Med stigande ålder visar eleverna alltmer kunskaper om hållbar utveckling och det är de äldsta eleverna som säger sig vara beredda att ändra sitt eget beteende. Det är också de äldre eleverna som rapporterar högst på frågan om de har fått undervisning om hållbar utveckling i skolan.

Olika modeller för undervisning ger olika effekt

Författarna vill veta hur undervisning om hållbar utveckling genomförs i praktiken och är särskilt intresserade av två undervisningsmodeller: holism och pluralism. Forskarna jämför de två undervisningsmodellerna för att ta reda på vilka effekter de ger på elevers kunskaper, attityder och beteenden. Båda modellerna syftar mot att belysa komplexa sammanhang.

Holism innebär att undervisningen belyser hållbarhetsfrågor utifrån flera perspektiv och både kulturella och sociala faktorer. Det är en undervisningstradition som ofta diskuterar tre dimensioner av en hållbar utveckling: ekologisk hållbarhet, social hållbarhet och ekonomisk hållbarhet. I undervisningen integreras de tre dimensionerna av hållbarhet med historiska, samtids- och framtidsperspektiv, och undervisningen fokuserar såväl det lokala, det regionala som det globala. Enkäten visade på ett statistiskt samband mellan en holistisk undervisningsmodell, som betonar komplexiteten i frågor om hållbar utveckling, och ökade kunskaper hos eleverna. Studiens resultat visar att holism förekommer oftare än pluralism.

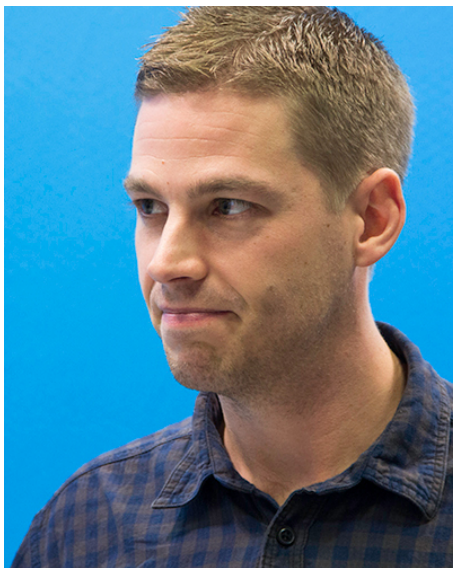
En pluralistisk modell för undervisning om hållbar utveckling belyser de skillnader i synsätt och värden som frågor om hållbar utveckling kan aktualisera. Den pluralistiska undervisningen försöker stötta elevernas förmåga att tänka kritiskt och värdera de alternativa synsätten med målet att utveckla elevernas handlingskompetens. Studien visar att det finns ett samband mellan en pluralistisk undervisningsmodell, som betonar kritisk reflektion i relation till frågor om hållbar utveckling, och hur eleverna tar ställning i frågor om beteende. De svarar exempelvis i högre grad att de återvinner, alltid behandlar andra människor med respekt och tänker på vilken påverkan deras val får för miljön.

Studien visar också skillnader mellan effekten av undervisningsmodellerna i olika åldersgrupper. Begränsade inslag av en mer pluralistisk undervisningsmodell verkar gynnsamt i årskurs 6. Effekten blir större i årskurs 9, men då bara när undervisningen i hög grad präglas av pluralism.

Studien visar att undervisning om hållbar utveckling har effekt på elevers medvetande om hållbarhetsfrågor. Forskarna hoppas att resultaten kan ge lärare stöd och bidra till en ökad undervisning för hållbar utveckling med inslag både av holism och pluralism, i linje med de internationella målsättningarna.

Lärarpanel

Lärare och förskollärare i NATDID:s lärarpanel bidrar med sina röster till Notiser från forskningsfronten i ATENA Didaktik. Syftet med lärarrösten är att lyfta lärares och förskollärares reflektioner kring hur forskning kan relateras till praktiken.

Figur 2. Daniel Lundby Åkerblom, NATDID:s lärarpanel.

Daniel Lundby Åkerblom är lärare i geografi och naturkunskap på gymnasiet i Kalmar. Han tycker att resultaten väcker flera frågor ([figur 2](#)). En fråga som Daniel ställer sig är hur eleverna i studien har tolkat begreppet hållbar utveckling, vad det är eller inte är för dem. Samtidigt är han förvånad över studiens resultat:

- Jag blir förvånad över att undervisning om hållbar utveckling inte skulle vara särskilt vanligt i skolan. Detta kan ju inte vara sant när styrdokumentet är så tydliga, tänker jag.

En annan fråga handlar om hur eleverna kan påverka undervisningen:

- Eleverna säger att de inte kan påverka undervisningen särskilt mycket, vilket är intressant med tanke på att hälften av skolorna är certifierade med Grön flagg. Frågan är om eleverna fortgående är med i det arbetet.

Vad gäller hur man kan undervisa om hållbar utveckling så känner Daniel igen delar av sin egen verksamhet i de två undervisningsmodellerna som nämns i artikeln. Han menar att geografiämnet är tydligt holistiskt medan naturkunskap innehåller mer av pluralism. Geografins holism bidrar till lärandet på ett speciellt sätt, geografin är tvärvetenskaplig och det faller sig mer naturligt med det holistiska synsättet. Naturkunskapen på gymnasiet har ett tydligt mål att eleverna ska utveckla handlingskompetens, därmed blir det mer rimligt att undervisa på ett pluralistiskt sätt. Att vända och vrida på alternativ för att se det bästa utifrån flera perspektiv.

Att forskarna i studien funnit skillnader mellan årskurser tycker Daniel är naturligt, men artikeln ger däremot inte svar på vilka skillnaderna är och hur stora skillnaderna är. Alla elever läser minst en kurs i naturkunskap på gymnasiet och den har hållbar utveckling klart uttryckt. Det borde alltså finnas mer data om eleverna i årskurs 3 på gymnasiet, om det nu inte är så att dessa elever läste kursen i årskurs ett och därmed har glömt bort för mycket om innehållet, tycker Daniel. Efter att ha tagit del av resultaten skickar han med en fråga till forskarna som han menar skulle vara intressant att få svar på:

- Med tanke på att alla ämnen ska ha ett miljöperspektiv skulle det vara intressant att veta hur undervisningen ser ut i olika ämnen. Kan forskarna se någon skillnad mellan ämnen?

Läs mer

Några av enkätens frågor finns på: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-74848>

UNESCO, FN's dekad för lärande för hållbar utveckling: <http://en.unesco.org/themes/education-sustainable-development/what-is-esd/un-decade-of-esd>

Grön flagg, Håll Sverige Rent: <https://www.hsr.se/gron-flagg>

Notering

Denna text har tidigare publicerats på Linköpings universitets hemsida.

Referenser

1. Pauw J, Gericke N, Olsson D, Berglund T. The effectiveness of education for sustainable development. Sustainability. 2015;7(11).